

GENOOTSCHAP NEDERLAND - ARUBA

VOOR U GELEZEN...

15 NOVEMBER 2014

TEN GELEIDE

Hierbij biedt het Genootschap Nederland-Aruba u de oktober 2014-editie aan van Voor u gelezen... Met een bloemlezing van interessante berichten over actuele ontwikkelingen in en om Aruba. In oktober werd het nieuws beheerst door de landsbegroting 2014 en de financiële situatie van Aruba. Het rapport van het Cft is uitgebracht en de nieuwe minister van financiën heeft een aanvullende begroting naar het parlement gestuurd. De begroting is echter nog niet getekend. Ondertussen loopt de discussie nog steeds over de basis van de aanwijzing. De Arubaanse Raad van Advies heeft een advies uitgebracht. De Tweede Kamer wil een advies van de Raad van State. Ander nieuws is o.m. dat Valero voorbereidingen treft voor ontmanteling van de raffinaderij. Voor meer nieuws over Aruba verwijzen wij u graag naar www.amigoe.com. Zie ook onze website www.genootschapnederlandaruba.nl. Wij wensen u veel leesplezier!

Koninkrijk- en EU-relaties

Amigoe 03-10-14: Henk Brons nieuwe vertegenwoordiger VNO

ORANJESTAD — Henk Brons (57) wordt de nieuwe vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Minister Ronald Plasterk heeft Brons benoemd tot vertegenwoordiger voor de eilanden. De benoeming gaat in op 1 januari 2015. Brons begon zijn carrière in de journalistiek, maar stapte later over naar de rijksoverheid waar hij verschillende functies had in de overheidscommunicatie, onder andere als directeur Voorlichting bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Momenteel is hij werkzaam als directeur-generaal Rijksvoorlichtingsdienst bij het ministerie van Algemene Zaken. In zijn nieuwe functie als vertegenwoordiger van Nederland in het Caribische gebied neemt Brons het stokje over van Gerard van der Wulp. Van der Wulp gaat begin volgend jaar met pensioen.

Amigoe 13-10-14: Nederland heeft niets te maken met 'open skies' Antillen en Suriname

WILLEMSTAD/ ORANJESTAD — “De huidige luchtvaartovereenkomst tussen Nederland en Suriname staat los van de luchtvaartrelatie tussen Aruba en Suriname en kent daarom geen belemmeringen om Insel Air rechtstreeks te laten vliegen tussen Aruba en Suriname”, schrijft minister Frans Timmermans van Buitenlandse Zaken. Ondertussen vliegt Aruba nog steeds niet rechtstreeks op het Zuid-Amerikaanse land.

“De geconstateerde verwarring wordt veroorzaakt door het artikel in de *Ware Tijd*, omdat daarin ten onrechte de indruk wordt gewekt dat een open sky-relatie tussen Suriname en Curaçao en tussen Suriname en Aruba afhankelijk zou zijn van de luchtvaartrelatie tussen Nederland en Suriname. Dat is niet het geval. De landen van het Koninkrijk gaan primair over hun eigen luchtvaartbeleid”, schrijft minister Timmermans in een reactie op vragen van Tweede Kamerlid Farshad Bashir van de SP. “De luchtvaartrelatie tussen Aruba en Suriname en/of Curaçao en Suriname is een aangelegenheid tussen genoemde landen op basis van de door hen in bilateraal of multilateraal verband gesloten overeenkomsten en afspraken.”

Insel Air Aruba wilde al vanaf 18 augustus rechtstreekse vluchten naar Paramaribo (Johan Adolf Pengel International Airport) aanbieden. De vluchten werden echter door de Surinaamse luchtvaartautoriteiten geblokkeerd. Tot op de dag van vandaag is Insel Air Aruba daardoor genoodzaakt om een zogenaamde technische stop te maken op Curaçao. Inmiddels heeft Suriname de landingsrechten aan Aruba gegeven.

Nu de landingsrechten binnen zijn, moet Insel Air Aruba bestemming Paramaribo op zijn operation specifications (opspecs) zetten en doorsturen naar Suriname. Daarvoor moet de Arubaanse Directie Luchtvaart de luchthaven Paramaribo auditeren. "Om dat te kunnen doen moet Insel Air Aruba lesgeven aan de mensen die de passagiers- en vliegtuigafhandeling doen in Suriname", legt Insel Air Aruba directeur Frederick Nuboer uit. Het enige bedrijf dat dat in Paramaribo doet is Surair, een dochteronderneming van Surinam Airways. Volgens Nuboer zat daar al die tijd het probleem. "Elke keer als we lessen gaven, kwamen de mensen niet opdagen of er kwamen andere mensen. Als je lessen geeft in verschillende vakken moet je uiteindelijk een toegewijd team hebben. De deelnemers moeten drie of vier verschillende vakken hebben gehaald, maar als de ene keer twaalf mensen komen en een andere keer tien, lukt dat niet."

Inmiddels heeft het passagiersafhandelingspersoneel alle lessen voltooid. Vandaag wordt, als het goed is, de laatste les voor het grondpersoneel gegeven. Na vandaag heeft Insel Air Aruba voldoende personeel en kan de directie luchtvaart Aruba Paramaribo op de opspecs zetten. "Dat wordt dan naar Suriname gestuurd. Waarop Suriname Aruba de Foreign Operator Approval zal geven. Hopelijk is het aan het eind van de week helemaal rond", aldus Nuboer.

Amigoe 15-10-14: Tweede Kamer vraagt toch advies over aanwijzing Aruba

ORANJESTAD / DEN HAAG — De Tweede Kamer wil toch een advies van de Raad van State over de rechtmatigheid van de aanwijzing die de Rijksministerraad afgelopen zomer aan de autoriteiten van Aruba gaf.

De Arubaanse regering wilde al direct het advies van de RvS over de rechtmatigheid van de aanwijzing en het aanhouden van de begroting door de gouverneur. Volgens premier Mike Eman en ook toenmalig Financiënminister Juan David Yrausquin (AVP) had de begroting naar de Raad van State gemoeten en is de 'gijzeling' door de gouverneur, in opdracht van de Rijksministerraad, onwettig.

D66-Tweede Kamerlid Wassila Hachchi stelde vandaag voor, mede namens het CDA, om in ieder geval alvast de vragen te formuleren, ook al is er in de praktijk nog steeds sprake van een meningsverschil tussen de Arubaanse en de Nederlandse regering. "Het staat ons vrij om de Raad van State om voorlichting te vragen, zoals ook minister Plasterk heeft aangegeven", zei Hachchi. "De Raad van State heeft tijd nodig om onze vragen te beantwoorden en dat kan maanden duren. Om die reden wil ik de procedure alvast vandaag in gang zetten", aldus Hachchi.

Met uitzondering van de PVV kreeg ze de steun van alle partijen, maar de PvdA en VVD benadrukten wel dat het verzoek om voorlichting pas naar de Raad van State gestuurd kan worden als het conflict daadwerkelijk is opgelost. "We moeten voorkomen dat dit verzoek een rol gaat spelen in het conflict. Het kan zo maar zijn dat men gaat wachten op het antwoord van de Raad van State en gaat gebruiken in het conflict", zei Roelof van Laar van de PvdA. "We moeten niet voor een of twee maanden winst dit voorstel er doorheen proberen te jassen. Er is geen spoed nodig. Het is een kwestie van terugkijken en ervan proberen te leren."

Commissievoorzitter Jeroen Recourt van de PvdA concludeerde dat de commissie Koninkrijksrelaties in ieder geval een begin zal maken met de formulering van de vragen, die vervolgens op de agenda van de commissie komen te staan. Op dat moment kan er nog een besluit genomen worden over het tijdstip waarop het advies aan de Raad van State gevraagd wordt. Overigens moet dat besluit genomen worden tijdens de plenaire vergadering

van de Tweede Kamer. De financiële situatie van Aruba komt ook ter sprake tijdens een overleg van de commissie op 6 november.

Amigoe 20-10-14: Pre-clearance Europa dichterbij

ORANJESTAD — Zonder gedoe en met minimale wachttijden de veiligheids- en paspoortcontrole op luchthaven Reina Beatrix doorlopen. Dat concept, Happy Flow, is weer een stap dichterbij. Binnen enkele weken moet bekend zijn welk bedrijf de automatische controlepoortjes gaat leveren aan de luchthaven. Het is de eerste fase in het pre-clearance traject voor passagiers die richting Europa reizen.

Premier Mike Eman (AVP) ondertekende eind vorige week de uitnodiging aan bedrijven om offertes in te dienen voor levering van apparatuur die Europese grenscontrole op de luchthaven mogelijk maakt. Met Happy Flow kunnen passagiers op basis van biometrische gegevens een aantal automatische poortjes passeren. Het gezicht werkt dan als paspoort en instapkaart.

Begin dit jaar liet Manuel van Lijf, manager Product Innovation van luchtvaartmaatschappij KLM, weten dat het concept reizen vanuit Aruba naar Europa 'sneller en veiliger' maakt. Van Lijf is betrokken bij de introductie van *biometrics*, onder meer gezichtsherkenning via de computer. Het Happy Flow concept en daarna de pre-clearance voor Europa moet Reina Beatrix 'nog aantrekkelijker maken' als hub tussen de Latijns-Amerikaanse regio en Europa. Dat stelt ook premier Eman. Het Happy Flow concept wordt bekostigd door gelden van het ontwikkelingsfonds FDA en een bijdrage van luchthavenautoriteit AAA.

Bij pre-clearance ondergaan reizigers op Aruba al de paspoortcontrole voor het Schengengebied en hoeven die dus niet meer te ondergaan bij aankomst op Schiphol. Ook douaneformaliteiten zullen dan al afgehandeld zijn. Daarmee worden vluchten vanuit Aruba naar Europa in feite 'binnenlands'. Op Reina Beatrix bestaat al jaren pre-clearance voor reizigers naar de Verenigde Staten. De bedoeling is dat het Happy Flow concept - naar eigen zeggen een wereldprimeur - na Reina Beatrix ook op andere luchthavens zal worden ingevoerd, waaronder Schiphol.

Hub

Om echt als zakenhub te kunnen functioneren, moet meer gebeuren dan alleen het faciliteren van een pre-clearance voor Europa. Dat stelt de Kamer van Koophandel (KvK). "De Arubaanse toekomst als gateway is nauw verbonden met een drastische verbetering van het investeringsklimaat." De Kamer wijst op het belastingtarief voor de hoogste inkomens (met 60 procent het hoogst ter wereld), de relatief hoge winstbelasting (28 procent) en een dividendbelasting. Deze laatste belasting wordt in concurrerende landen in de regio (zoals Curaçao en St. Maarten) niet geheven, aldus de KvK. Om het investeringsklimaat te verbeteren stelt de Kamer voor deze dividendbelasting te schrappen, directe belastingen op winst en inkomen te verlagen en meer naar indirecte belastingen te gaan zoals bbo en btw.

De KvK is tegen een algemene transactietaks. Naast fiscale maatregelen pleit de Kamer voor verbeteringen in het vergunningenproces. Zowel voor bedrijven als personen. Als stok achter de deur zou bij niet (tijdig) antwoord van de betreffende overheidsdienst, automatisch een vergunning moeten worden verleend. Ten slotte wijst de KvK op het lange traject om een zakelijke bankrekening te kunnen openen met 'excessieve controles' door de banken, opgelegd door de Centrale Bank en Meldpunt Ongebruikelijke Transacties.

Amigoe 24-10-14: 'Nederland weer in de fout met aanwijzing'

ORANJESTAD — Premier Mike Eman (AVP) vindt dat Nederland met de aanwijzing aan St. Maarten, net als bij de eerdere aanwijzing aan Aruba, niet volgens de regels van het Statuut heeft gehandeld. Hij is van mening dat de Raad van State in elk geval advies had kunnen geven. Het buitenspel zetten van de gouverneur, zoals politici in Curaçao willen, gaat Eman te ver.

De premier heeft nog altijd genoeg vertrouwen in de gouverneur als instituut. Met de oplopende confrontaties vreest Eman wel voor het uiteenvallen van het Koninkrijk en pleit voor reflectie bij alle partijen. Dat zegt hij in een interview met Ariën Rasmijn voor *Caribisch Netwerk*.

“Ik denk dat het heel belangrijk is dat wij de manier waarop besluiten worden genomen in het Koninkrijk, rechtstatelijk houden”, vertelt Eman. Hij roemt de rechtsstaat en de bescherming van de democratie als ‘enorme meerwaarde van het Koninkrijk’. Met ‘respect voor de wetten, regelgeving en organisatiestructuren’. “Helaas is onze ervaring, met de besluiten die door de Rijksministerraad zijn genomen ten aanzien van Aruba, dat fundamentele procesregels aan de kant zijn gezet.” Hij benadrukt dat hij alleen naar het procesrecht kijkt en niet naar de inhoudelijke vraag of Nederland wel of niet had moeten ingrijpen. “Puur procesrechtelijk is het niet correct dat intern appèl wordt geweigerd, wanneer in de Rijksministerraad zo’n besluit wordt genomen.” In het Koninkrijk bestaat echter geen manier om omstreden beslissingen van de Rijksministerraad aan te vechten. De Caribische landen van het Koninkrijk pleiten daarom voor een onafhankelijke instantie die beslist bij geschillen over de interpretatie van het Koninkrijksstatuut. De Raad van State is geen geschilleninstituut, benadrukt Eman.

KB onwettig

Het Koninklijk Besluit, ofwel de aanwijzing, van de Rijksministerraad (op 11 juli) aan de gouverneur van Aruba om de Landsbegroting 2014 ‘aan te houden’, heeft geen rechtsbasis. Dat stelt de Raad van Advies (RvA) in een uitgelekt advies over de suppletoire begroting 2014. *Amigoe* beschikt ondertussen ook over dit advies. Bij het ondertekenen van wetten treedt de gouverneur op als ‘vertegenwoordiger van de koning’ en valt als dusdanig onder de verantwoordelijkheid van de ministers. Bij het aanhouden van ondertekening treedt hij op als Koninkrijksorgaan. Dat mag echter alleen als de betreffende wet in strijd wordt geacht met het Statuut of belangen van het Koninkrijk, dit in het kader van de waarborgfunctie van het Statuut. In het geval van de Landsbegroting 2014 was daar volgens de RvA ‘nog geen sprake van’. Overigens is de Raad het wel eens met de Rijksministerraad in de beoordeling dat de begroting niet realistisch was en drastisch aangepast moest worden. Dat liet de RvA ook al weten in hun eigen advies over de Landsbegroting.

Amigoe 25-10-14: ‘Landsbegroting Aruba moet nu getekend worden’

ORANJESTAD — De Landsbegroting 2014 moet nu getekend worden. Wijziging van de begroting kan namelijk alleen als eerst deze begroting van kracht is. Dat stelt de Raad van Advies (RvA) op 22 oktober in hun advies over de suppletoire begroting. Dat er haast gemaakt moet worden met de bekrachtiging is noodzakelijk om tijdig, dit jaar nog, de eenmalige storting van 170 miljoen florin in het ambtenarenpensioenfonds van Apfa te realiseren.

De suppletoire begroting, die op 2 oktober werd ingeleverd en de meeste aanbevelingen van het College financieel toezicht meenam, is volgens de RvA in orde. De Raad stelt dat aan de eerdere bezwaren van de RvA is tegemoetgekomen en gevolg is gegeven aan het deskundigenbericht dat door de gouverneur van Aruba is opgesteld. Echter, om deze suppletoire begroting van kracht te kunnen laten gaan, moet eerst de Landsbegroting waar de wijziging op slaat, wet worden.

Ook premier Mike Eman vindt dat de gouverneur ‘terstond’ de Landsbegroting 2014 moet tekenen. Nu de Raad heeft geoordeeld dat de aanwijzing van de Rijksministerraad aan de gouverneur om de begroting aan te houden ‘wettelijke grondslag’ mist, is er volgens de premier geen reden om zijn handtekening niet te zetten. Tegelijkertijd zegt hij ook niet opnieuw in een ‘polemie’ met de gouverneur en Nederland te willen geraken. Maar hij kan niet anders dan verheugd zijn over de uitspraak van de RvA. “Niet omdat ik gelijk krijg, maar omdat de autonomie van het Land Aruba zegeviert.”

Volgens de Raad is het Koninklijk Besluit, ofwel de aanwijzing, van de Rijksministerraad (op 11 juli) aan de gouverneur van Aruba om de Landsbegroting 2014 ‘aan te houden’, onwettig. Het heeft geen rechtsbasis. Bij het

ondertekenen van wetten treedt de gouverneur namelijk op als 'vertegenwoordiger van de koning' en valt als dusdanig onder de verantwoordelijkheid van de ministers. Bij het aanhouden van ondertekening treedt hij op als Koninkrijksorgaan. Dat mag echter alleen als de betreffende wet in strijd wordt geacht met het Statuut of belangen van het Koninkrijk, dit in het kader van de waarborgfunctie van het Statuut. In het geval van de Landsbegroting 2014 was daar volgens de RvA 'nog geen sprake van'.

Amigoe 25-10-14: Het naijlend effect van de remmende voorsprong

ORANJESTAD — De premier roemde het advies van de Arubaanse Raad van Advies die het onbetwistbare gelijk van de premier bevestigde. Er was geen wettelijke basis voor de aanwijzing van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Oranjestad in zijn nopjes.

De grondslag van het advies van de Raad van Advies (2 oktober 2014) over de begroting van 2014, was dat de Raad zwaarwegende bezwaren had tegen de begroting. Die bezwaren werden genegeerd door de Arubaanse regering en de begroting werd door de Staten goedgekeurd. Vervolgens kreeg de Gouverneur kennelijk als Koninkrijksorgaan opdracht om niet te tekenen. Hij kan echter alleen tekenen als landsorgaan. Er heerste omvangrijke verwarring op welke grond de aanwijzing werd gegeven. Het KB vermeldde de artikelen 15 en 21 van het Reglement voor de Gouverneur van Aruba en artikel 10 van het Statuut voor het Koninkrijk. Artikel 15 en 21 gaan over de bevoegdheid van de Gouverneur als Koninkrijksorgaan. Als de aanwijzing gegeven is op grond van zijn optreden als landsorgaan dan had de Gouverneur zelfstandig tot dat besluit kunnen komen op grond van het afwijzende advies van de Raad van Advies. Dan had de Gouverneur de Koninkrijksregering terstond moeten inlichten. Voor zover bekend is dat niet gebeurd. Dus is de reden van een aanwijzing, dat hij optrad als Koninkrijksorgaan. Maar hoe die vork in de steel steekt, is zo helder als een Egyptische duisternis. Nederland zou moeten uitleggen hoe het KB tot stand kwam. Artikel 10 Statuut staat er kennelijk als versiering bij. Waarom heeft de Arubaanse regering die onderbouwde uitleg niet eerder geëist? Want de Raad van Advies is ook rijkelijk laat met deze imponerende inzichten. Waarom duurde het drie maanden voordat deze conclusie kon worden getrokken? Want zelfs als het KB niet op de juiste wijze tot stand zou zijn gekomen, dan nog was de begroting 2014 zorgwekkend, zoals blijkt uit het negatieve advies van de RvA van 2 juni 2014. Opzienbarend onderricht.

Cartera of bandera?

Voor de nieuwe inzichten verwijst de Raad van Advies naar een brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) van 28 mei 2014. Op 28 mei 2014 reageerde de Minister van BZK bij brief gericht aan de Arubaanse Minister-President en de Minister van Financiën. In deze brief meldt minister Plasterk onder meer: 'Ik begrijp dat de begroting nog niet voor vaststelling aan de Gouverneur is aangeboden. Op het moment dat daar sprake van is, acht ik het noodzakelijk dat de begroting na de behandeling door de Staten pas bekrachtigd wordt door de Gouverneur als voldaan is aan de drie eerdergenoemde voorwaarden. Alleen dan kan de Gouverneur en de Rijksministerraad zich van vergewissen dat Aruba haar verantwoordelijkheid neemt voor een gezonde meerjarige financiële positie van het land Aruba', meldde Mito Croes op 25 juli 2014. Gezien deze informatie zijn de artikelen 15 en 21 Reglement van de Gouverneur wél correct toegepast. Er lijkt sprake te zijn van een vermoedelijke vrijzinnige interpretatie van de wettelijke regels en de gewisselde correspondentie. Maar in liefde en oorlog is alles geoorloofd. Na zorgvuldige bestudering van het advies wordt de indruk gewekt dat de RvA een advies uitbrengt op het rapport van het Cft. Was dat raadzaam of opportuun en heeft het Cft uitgebreid met de RvA overlegd en de verdere procedure uitgelegd?

Ook de aangepaste begroting 2014 kan de goedkeuring van de RvA niet wegdragen. Hier ligt dus een taak voor minister Bermudez en de regering, als wij het goed hebben begrepen. De voorgestelde verbeteringen zijn veel ingrijpender en tekstueel uitgebreider dan de verlate vraagstelling over de totstandkoming van het kwestieuze KB. De aandacht dient in hoofdzaak uit te gaan naar de sanering van de overheidsfinanciën en niet in hoofdzaak naar de mogelijke onrechtmatigheden in de aanwijzing. Enige zelfreflectie en voortvarendheid zou onze bestuurders niet misstaan. Met bekwame spoed moet duidelijkheid worden bedongen over het tijdstip wanneer de begroting

zal worden getekend. Gelijktijdig kan de noodzakelijke opheldering worden verkregen over de totstandkoming van het KB.

Amigoe 27-10-14: Kennismakingsbezoek 1e en 2e Kamervoorzitters

ORANJESTAD — De voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, Anouchka van Miltenburg en Ankie Broekers-Knol, bezochten vorige vrijdag week Aruba.

De dag startte met een aantal gesprekken in Oranjestad. Eerst met gouverneur Fredis Refunjol, later met Statenleden en premier Mike Eman (AVP). Ook wandelden de voorzitters door het centrum en brachten ze een bezoek aan Ateliers '98 en Nationaal Park Arikok. 's Avonds dineerde de delegatie met de Arubaanse-Statenvoorzitter, Marisol Lopez-Tromp, en vertegenwoordigers van de Rekenkamer, de Hoge Raad en het jeugdparlement. Eerder afgelopen week bezochten de Nederlandse Kamervoorzitters de andere Caribische delen van het Koninkrijk voor kennismaking. Fractie leider Evelyn Wever-Croes (MEP) maakte zich vorige week even kwaad. Niet zij maar een ander fractielid was uitgenodigd voor het ontvangst bij de Staten en het diner met de voorzitters. "Namens de MEP-fractie heb ik de (Arubaanse, red.) voorzitter geïnformeerd dat wij deze houding niet accepteren." Volgens de MEP-leider is het een typisch voorbeeld van de partijdigheid van de Arubaanse Statenvoorzitter en de 'persoonlijke vete' van haar richting de MEP-partij.

Amigoe 29-10-14: Bosman betwijfelt integriteit Caribische leden Raad van State

ORANJESTAD — Tweede Kamerlid André Bosman (VVD) betwijfelt of de Raad van State onafhankelijk kan adviseren over het Koninklijk Besluit (de aanwijzing) van de Rijksministerraad in juli aan gouverneur Fredis Refunjol. Hij vindt uitspraken van de drie Staatsraden, Antonito 'Mito' Croes (Aruba), Robert Vornis (Curaçao) alsook Frits Goedgedrag (in buitengewone dienst) zeer ongepast. Zij hebben zich allen uitgesproken tegen de aanwijzing.

Verwijzend naar een artikel in het *Antilliaans Dagblad* van gisteren vraagt Bosman om schriftelijke uitleg van minister Ronald Plasterk (PvdA) van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Vornis heeft kort nadat Aruba de aanwijzing kreeg, op Twitter zijn steun uitgesproken aan premier Mike Eman. Hij schreef: "Arme premier Eman. Gelijk hebben maar het toch niet (kunnen) krijgen in het vermaledijde Koninkrijk." Croes heeft zich, voor zijn benoeming in de Raad van State, al duidelijk uitgesproken tegen de aanwijzing. Goedgedrag heeft zich, als voorzitter van de Raad van Advies (RvA), in een onlangs uitgelekt advies aan de Arubaanse ministerraad ook uitgesproken tegen de aanwijzing. De RvA stelt dat het Koninklijk Besluit wettelijke grondslag mist. Parlementariër Bosman wil weten hoe de minister de uitspraken van de drie Staatsraden over de juridische grond van aanwijzing aan Aruba beoordeelt. Hij vraagt verder: "Bent u het met mij eens dat de uitspraken van de drie Staatsraden zeer ongepast zijn? Zo nee, waarom niet?" Bosman vindt het opmerkelijk dat leden van de Staatsraden openbaar hun mening verkondigen, nog voordat zij een advies behandelen en wil van Plasterk weten of dat gebruikelijk is. Ten slotte vraagt hij: "Bent u het met mij eens dat met deze vooringenomen meningen de uitslag van een eventueel advies al vast staat en dat een onafhankelijk advies derhalve niet mogelijk is? Zo nee, waarom niet?"

Eerder deze maand spraken Tweede Kamerleden zich uit om toch advies te vragen aan de Raad van State over de rechtmatigheid van de aanwijzing aan Aruba. De Arubaanse regering wilde al direct het advies van de RvS over de wettelijke basis van de aanwijzing en het aanhouden van de begroting door de gouverneur. Volgens premier Eman en ook toenmalig Financiënminister Juan David Yrausquin (AVP) had de begroting naar de Raad van State moeten en is de 'gijzeling' door de gouverneur, in opdracht van de Rijksministerraad, onwettig. D66-Tweede Kamerlid Wassila Hachchi stelde voor, mede namens het CDA, om in ieder geval alvast de vragen te formuleren, ook al is er in de praktijk nog steeds sprake van een meningsverschil tussen de Arubaanse en de Nederlandse regering. "Het staat ons vrij om de Raad van State om voorlichting te vragen, zoals ook minister Plasterk heeft aangegeven", zei Hachchi op 15 oktober. "De Raad van State heeft tijd nodig om onze vragen te beantwoorden en dat kan maanden duren, dus om die reden wil ik de procedure alvast vandaag in gang zetten",

aldus Hachchi. Met uitzondering van de PVV kreeg ze de steun van alle partijen. De PvdA en VVD benadrukten wel dat het verzoek om voorlichting pas naar de Raad van State gestuurd kan worden als het conflict ook daadwerkelijk is opgelost.

Financiën en economie

Amigoe 01-10-14: Cft: 'Aruba heeft geen weerstandsvermogen meer'

ORANJESTAD — Aruba heeft geen weerstandsvermogen meer. Met een negatief overheidsvermogen en uitgeputte sociale fondsen is het land erg kwetsbaar geworden. Uitgavenverlagingen en/of belastingverhogingen zijn onvermijdelijk. Het is daarbij van belang de maatregelen zodanig te kiezen dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Dat is uiteindelijk een politieke keuze.

Dat staat in het onderzoeksrapport van het secretariaat van het College financieel toezicht (Cft) over de begroting van 2014 en de meerjarencijfers. Het rapport werd op 12 september ingeleverd bij de gouverneur maar nog niet openbaar gemaakt. Kernpunten uit het rapport lekten al eerder uit en werden vorige week door *Amigoe* gepubliceerd. Gisteren publiceerde dagblad Solo di Pueblo integraal vrijwel het hele rapport. Hoewel de toon in het rapport vriendelijk is en zelfs benadrukt dat 'ambtelijk Aruba op constructieve en plezierige wijze' heeft samengewerkt, zijn de conclusies stevig. Aruba moet de komende jaren fors extra bezuinigen om het hoofd boven water te houden. Praten en plannen maken is niet voldoende, waarschuwt het Cft. "Het uitvoeren noch het concreet maken van beleidsvoornemens kenmerkt het bestuur van Aruba. De stand van zaken van het financiële beheer is daarvan een hardnekkig voorbeeld."

Onbeheersbaar

Het begrotingstekort komt dit jaar minstens uit op 442 miljoen florin, bijna het dubbele van wat de regering in de Landsbegroting 2014 heeft opgenomen. Als de overheid bovendien niet snel wetgeving aanneemt voor verhoging van de AZV-bbo en aanpassing van ambtenarenpensioenen, kan het tekort verder oplopen. "Per saldo komt het financieringstekort in 2014 uit op 9,3 procent van het bbp (bruto binnenlands product), waar in de begroting nog werd uitgegaan van 4,9 procent bbp." De staatsschuld neemt dit jaar toe tot 80,7 procent van het bbp, terwijl in de begroting werd uitgegaan van 76,4 procent. De schuld heeft volgens het Cft een 'onaanvaardbaar niveau' bereikt en zal stijgen tot 'onbeheersbare hoogte' als er geen maatregelen worden getroffen. Nu al bedragen de rentelasten zo'n 14 procent van de begroting, 190 miljoen florin.

Herfinanciering

Om het schuldpercentage terug te brengen tot aanvaardbaar niveau (40 procent bbp) moet zo snel mogelijk een begrotingsoverschot worden gerealiseerd en begonnen worden met het terugbetalen van de staatsschuld. Het Cft schetst verschillende scenario's. In het gunstigste geval duurt het tot 2028 voordat de staatsschuld tot aanvaardbaar niveau is teruggebracht. Die datum wordt alleen gehaald als de schuld afneemt en bestaande leningen geherfinancierd kunnen worden tegen een lagere rente. In minder positieve scenario's duurt het tot 2040 voordat de schuld weer 'aanvaardbaar' is.

Dubbel tekort

"Ondanks het aarzelende herstel van de economie, lijkt Aruba af te stevenen op een situatie van een dubbel tekort", aldus het rapport. De druk van de vergrijzing neemt enorm toe in de komende vijftien jaar. Met een kleinere beroepsbevolking moet een steeds groter wordende groep gepensioneerden gefinancierd worden. Ook de zorgkosten zullen in korte tijd 'aanzienlijk toenemen', waardoor het beroep op zorgverzekeraar AZV naar verwachting sterk zal stijgen. Het is voor de overheid niet meer mogelijk de economie te stimuleren of een adequaat antwoord te formuleren op 'externe schokken'. Dit zou namelijk per definitie leiden tot een stijgende

schuld en een toenemend tekort op de lopende rekening. Het gebrek aan flexibiliteit en fiscale ruimte is volgens het Cft een belangrijke reden waarom kredietbeoordelaars Standard and Poor's (2013) en Fitch (2014) de rating van Aruba verlaagd hebben.

In de begroting 2014 stelt de Arubaanse regering dat het overheidstekort in een aantal jaren afgebouwd moeten worden tot een aanvaardbaar percentage. Niet voldoende volgens het Cft. In 2018 moet het overheidstekort tot nul gereduceerd zijn en de jaren daarop moet absoluut gewerkt worden aan een overschot. Met dat overschot dienen schulden afbetaald te worden. Over de meerjarenplanning van de regering Eman is het Cft duidelijk: "Er is een discrepantie tussen de doelstellingen van het kabinet en wat er momenteel daadwerkelijk aan maatregelen is omgezet." Met een strengere norm – tekort op nul – en een pessimistischer kijk op de ontwikkeling van uitgaven en inkomsten komt het Cft tot een hoog bezuinigingsbedrag. Naast alle maatregelen die nu al getroffen zijn moet in de periode tot 2018 nog voor een bedrag van 265 miljoen bespaard worden.

Te veel ambtenaren

Aruba moet zelf bepalen hoe de bezuinigingen vorm krijgen, maar het Cft doet wel enkele aanbevelingen. Op dit moment maken personeelslasten ongeveer 51 procent van de begroting uit. Vergeleken met omliggende landen is dat percentage zeer hoog. Verlaging van het aantal ambtenaren is noodzakelijk en ook moet een betere bezoldigingssystematiek ingevoerd worden, waarbij automatische salarisverhogingen niet meer voorkomen. Verhoging van de belasting op bedrijfsomzetten (bbo) is volgens het Cft een effectief middel. Met een verhoging van 1 procent stijgen de overheidsinkomsten met 60 miljoen. Om de zorgkosten in de hand te houden beveelt het college aan om eigen risico's en eigen bijdragen in te voeren.

Sociale fondsen

De extra bezuinigingen komen deels voort uit de situatie bij de sociale fondsen. Het AOV-fonds dat bij de SVB in beheer is, geeft nog de minste aanleiding tot zorgen. Met de verhoging van de AOV-premie en de voorziene verhoging van de pensioenleeftijd tot 65 jaar lijken de financiële zorgen verdwenen. Dat geldt niet voor het ZV-fonds (voor uitbetaling bij ziekte) van de SVB. De uitgaven zijn daar nog steeds hoger dan de premie-inkomsten, wat betekent dat het Land jaarlijks met zo'n 6 miljoen florin moet bijspringen. Bovendien heeft het Land op dit moment een schuld van ongeveer 100 miljoen aan dit fonds, wat voor de SVB de nodige rentekosten met zich meebrengt.

Ondanks de geplande bbo-verhoging voor AZV blijft de situatie van de zorgverzekeraar zorgen baren. De ziektekosten stijgen, de inkomsten nemen niet evenredig toe. Dit jaar verwacht het Cft een tekort van 23 miljoen dat de komende twee jaren daalt tot respectievelijk 7,6 en 13 miljoen florin, maar in 2018 weer stijgt naar 21 miljoen florin. Daarin is de bbo-verhoging reeds verwerkt.

Amigoe 02-10-14: Aanvullende begroting 2014 naar RvA

ORANJESTAD — Financiën-minister Angel Bermudez heeft gistermiddag aanpassingen op de Landsbegroting 2014 bij het kabinet van de gouverneur ingeleverd. Aanbevelingen van het College financieel toezicht (Cft) zijn hierin deels verwerkt. De suppletore begroting gaat vandaag naar de Raad van Advies (RvA), vervolgens terug naar de regering en daarna naar het parlement voor goedkeuring. Pas op het moment dat de Staten de begroting heeft goedgekeurd, kan de gouverneur overgaan tot bekrachtiging.

De grootste aanpassing op de begroting is de toevoeging van een storting ter hoogte van 170 miljoen florin in het ambtenarenpensioenfonds van Apfa. Daarnaast is er een extra reservering gedaan ten behoeve van zorgverzekeraar AZV. Reden daarvoor is dat de verhoging van de belasting op bedrijfsomzetten (bbo) met 1 procent (Health Tax), nog niet van kracht is. Ten slotte is er ook 8,8 miljoen florin aan extra kosten gereserveerd.

Met de aanpassingen meent de regering te voldoen aan het Koninklijk Besluit (KB) en spreekt de hoop uit dat de begroting nu op korte termijn door de gouverneur bekrachtigd kan worden.

De gouverneur is echter verplicht tot het aanhouden van de begroting door het betreffende KB. Op 11 juli werd deze 'aanwijzing' op voordracht van minister Ronald Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgesproken. In de aanwijzing staat de duidelijke opdracht aan de gouverneur om de begroting 'aan te houden' tot onderzoek is gedaan naar de realiteit van de ramingen in de Landsbegroting 2014 en de meerjarige ontwikkeling van de overheidsfinanciën van Aruba. Het onderzoek door het secretariaat van het Cft is afgerond en werd op 12 september aangeboden aan de gouverneur.

De 'aanhoudingsplicht' van de gouverneur gaat echter verder. Wanneer het onderzoek naar de Landsbegroting en meerjarenraming daartoe aanleiding geeft, moet de gouverneur volgens het KB de regering uitnodigen om de begroting te wijzigen. Ook dat gebeurde en de regering kreeg tot morgen, 3 oktober, de tijd om de wijzigingen aan te bieden. De conceptwet tot wijziging van de eerder goedgekeurde begroting is dus gisteren ingeleverd. Op het moment dat de wijzigingen door het parlement zijn goedgekeurd, is de gouverneur vrij om opnieuw, rekening houdend met artikel 21 van het Reglement voor de Gouverneur van Aruba, te oordelen over de begroting en deze wel of niet te tekenen.

Op basis van artikel 21 mag de gouverneur een wet tegenhouden als hij deze 'in strijd acht met het Statuut, een internationale regeling, een rijkswet of een algemene maatregel van rijksbestuur, dan wel met belangen, waarvan de verzorging of waarborging aangelegenheid van het Koninkrijk is'. De wet gaat vervolgens ter beoordeling naar de Raad van State (RvS), die het eindoordeel uitspreekt. Als de RvS de strijdigheid niet aanwezig acht, moet de gouverneur alsnog tekenen. Is strijdigheid wel aanwezig, dan wordt de wet in de prullenbak gegooid.

Amigoe 04-10-14: Rapport Cft over de Arubaans overheidsfinanciën

ORANJESTAD — Het konijn is uit de hoge hoed en de onderste steen is boven. Alle sussende woorden van de regering over de overheidsfinanciën de laatste jaren waren opportuun. Ze bleken niet gebaseerd te zijn op de werkelijkheid. Het rapport van de Cft over de Arubaanse overheidsfinanciën van 12 september 2014 lijkt in veel opzichten op het recente integriteitsrapport over St. Maarten.

Aruba ondervond enige hinder van de financiële wereldcrises en de sluiting van de olieraffinaderij. De Keynesiaanse economische aanpak door de regering heeft de afgelopen jaren geleid tot het tegendeel van wat de regering beoogde. In plaats van welvaart zijn torenhoge schulden opgebouwd. De Keynesiaanse theorie is een economische theorie die op de ideeën van de Engelse econoom John Maynard Keynes (1883-1946) is gebaseerd. De Keynesiaanse economie bevordert een gemengde economie, waarin zowel de overheid als de privésector een belangrijke rol spelen. Keynes legde de nadruk op de vraagzijde. Keynes was tijdens de crisis van de jaren dertig van de vorige eeuw een van de redders van het kapitalisme met zijn theorie dat de regering de economie moet stimuleren. Zijn naam werd synoniem voor hoge staatsschulden en een verstikkende overheid. Wat te doen als de binnenlandse en buitenlandse vraag uitvalt, zoals nu in Nederland? Kan de vraagzijde worden versterkt door de overheid en zo ja, moet er dan geen sprake zijn van een gediversifieerde economie? Of moet de vraag versterkt worden door lagere werkloosheid, hogere lonen en lagere productiekosten? In ieder geval moeten oorzaak en gevolg steeds bewaakt worden. Dat gebeurde onvoldoende in Aruba. De overheid leende om allerlei projecten te financieren die nauwelijks winst opleverden en die ook geen wezenlijke bijdrage leverden aan de lokale werkgelegenheid.

Een vermijdbare financiële ramp heeft Aruba getroffen. Nederland zucht onder een onroerend goedbel (gevuld met vastgoed en ondergelopen hypotheek). Aruba is getroffen door een krediet(lucht)bel en heeft de hoogste staatsschuld van het gehele Koninkrijk. De financiële crisis is zo acuut dat drastische bezuinigingen noodzakelijk zijn. Het is dan ook volstrekt onbegrijpelijk dat parlementariërs recent hun arbeidsvoorwaarden nog verder verfraaiden, terwijl ze nauwkeurig en voortdurend nalieten hun neveninkomsten op te geven. Hoezo transparantie

en *ley pa un ley pa tur?* Geld slijt door een teveel aan schulden. Er is steeds minder geld beschikbaar om de noodzakelijke overheidstaken te verrichten. Te betalen rente op geleend geld legt een steeds groter beslag op de algemene middelen, aflossing vindt niet plaats. Een zeer ongezonde situatie.

Hedendaagse misstanden en toekomstig onheil

Vooruitlopend op een mogelijke wereldwijde kredietbel, kan worden vastgesteld dat Aruba nu al op een kredietbel zit, die dreigt te ontploffen. Indien Nederland het mogelijk maakt voor Aruba om goedkoop te lenen, dan zal die bel nog groter worden omdat de regering nog meer gaat lenen.

De bestaande kredietbel kan worden verergerd door de zeer lage rentes in de USA en Europa en de vlucht van beleggers in aandelen, waardoor staatsobligaties minder worden gekocht. Door die en andere ontwikkelingen kan een plotselinge omslag plaatsvinden die leidt tot een schielijke rentestijging. Als dat gebeurt, komt Aruba met de nog groeiende hoge staatsschuld in dermate grote problemen dat het land bankroet dreigt te gaan, zoals Detroit. Hoe moet dit debt-jubilee worden verminderd, anders dan door de broekriem aan te halen en als eersten door onze bestuurders. 25% minder honorarium als goed begin?

De huidige regering dacht haar financiële problemen op te lossen door de te verwachten economische groei, waardoor de overheidsinkomsten vanzelf zouden groeien. Deze verwachting is gebaseerd op de groei van het toerisme. Het IMF en nu ook de Cft waarschuwden dat de groei van het toerisme bijna voorbij is. De huidige markten zijn verzadigd, door de geringe oppervlakte van het eiland, de te hoge prijzen en het niet adequaat inspelen op economische ontwikkelingen. De oplossing van de overheidsschuldenproblematiek door het realiseren van hoge overheidsinkomsten via stijgende economische groei zal een luchtkasteel blijven. Uit het rapport blijkt ook dat de manier waarop de regering de PPP-constructies uitvoerde, volgens het Cft niet correct was. Die projecten leggen vanaf 2019 een (te) zwaar financieel beslag op de Landsbegroting. De niet productieve PPP-projecten moeten dus niet worden gestart en de al gestarte projecten zullen zo snel mogelijk beëindigd moeten worden. De kosten daarvan zullen immens hoog zijn en hoe moet dat worden gefinancierd?

Het Cft berekende dat het zeker 20 jaren zal duren voordat de overheidsschulden op een meer aanvaardbaar niveau komen van $\pm 40\%$ van het GDP. De huidige regering heeft dus het financiële kader voor de komende 20 jaar vastgelegd.

De kleinschaligheid van de Caribische delen van het Koninkrijk is altijd onderschat. Aruba is te vergelijken met een "stad" van 100.000 inwoners. Hoeveel (onafhankelijke) hoogopgeleide en capabele mensen (waaronder bestuurders) levert zo'n stad op? Bij het onderwijs is het nog altijd noodzakelijk leerkrachten van elders aan te trekken. Voor deskundigen op allerlei gebied moet een beroep worden gedaan op Nederland. Rechters en leden van het Openbaar Ministerie komen vaak uit Nederland, mede om de onafhankelijkheid te waarborgen. Bovendien wordt onvoldoende geïnvesteerd in het onderwijs en is het opleidingsniveau van de bevolking nog steeds laag.

Spelen met vuur

Het Cft stelt dat organen zoals de Raad van Advies, de Algemene Rekenkamer, maar ook de Centrale Accountantsdienst van het Land Aruba, onderbezet zijn en hun onafhankelijkheid versterkt dient te worden. Ook zou de overheid de adviezen van deze organen regelmatig moet opvolgen. In het Caribische deel van het Koninkrijk hebben alle eilanden dezelfde problemen en is er te vaak sprake van belangenverstrengeling. Het financieel beheer van alle eilandsoverheden moet op peil worden gebracht en gehouden. Gedacht zou kunnen worden aan een Koninkrijksrekenkamer, een Koninkrijksraad van Advies en een Koninkrijksplanbureau om regeringsplannen en begrotingen na te rekenen op oorzaak en gevolg en te voorkomen dat allerlei constructies worden bedacht om kostenposten elders onder te brengen dan op de begroting.

Als er intensief wordt bezuinigd zal de werkgelegenheid verder afnemen, evenals de binnenlandse vraag. Dat zal ook gevolgen hebben voor de overheidsinkomsten die zullen nog verder dalen evenals de economische groei. Ook alle voorgenomen belastingen zullen daar nauwelijks verbetering inbrengen. De overheid zou er tevens goed aan doen, duidelijk uit te leggen aan de bevolking waarom al die draconische maatregelen nodig zijn. Zij zullen zelf tastbaar het goede voorbeeld moeten geven. In hoeverre kan de minister van Financiën deze bezuinigingen realiseren? Hij zal wel bereid zijn om in te grijpen, maar wat wil de regering? Wij vrezen dat de regering vast blijft houden aan een aanname die niet correct is om verder gezichtsverlies te voorkomen. Door de chaos te beschrijven stelde het Cft orde op zaken. Wie volgt?

Diversen

Amigoe 11-10-14: Explosieve groei Venezolaanse en Colombiaanse toeristen

ORANJESTAD — Het verblijfstoerisme is in de maand september met 16,4 procent gestegen. Vooral het aantal Venezolaanse en Colombiaanse toeristen nam fors toe. In totaal deden 85.509 toeristen Aruba aan. Volgens Toerisme-minister Otmar Oduber (AVP) is het de beste maand qua bezoekersaantal in de afgelopen 10 jaar. Het toerisme is sinds begin dit jaar tot en met september met 8,2 procent gestegen, vergeleken met dezelfde periode vorig jaar.

Het toerisme uit de Verenigde Staten en uit Canada nam af, met respectievelijk 1 en 11 procent. Het aantal toeristen uit Zuid-Amerika nam echter 'drastisch toe', aldus de minister. In totaal kwamen afgelopen maand bijna 11.000 meer Zuid-Amerikaanse toeristen naar Aruba, vergeleken met dezelfde maand vorig jaar. Dat is een toename van 39,5 procent. De groei was vooral te danken aan meer toeristen uit Venezuela (45,7 procent) en Colombia (60,6 procent). Aruba was minder in trek bij Brazilianen (-11,9 procent) en Argentijnen (-17,2 procent). De kleinste toeristenmarkt, Europa, groeide in september met 25,6 procent. Uit Nederland kwamen 9 procent meer toeristen.

Zoals *Amigoe* woensdag al schreef is ook het cruisetoeerisme in september fors gegroeid. Dertien cruiseschepen brachten bijna 26.000 cruisetoeeristen. Een toename van ruim 24 procent vergeleken met dezelfde maand in 2013. Doel blijft om grotere schepen aan te trekken en op die manier het aantal cruisetoeeristen te verhogen. Ook blijft de uitdaging om cruisetoeeristen in de toekomst terug te laten keren naar Aruba als verblijfstoerist.

Toerisme is verreweg de belangrijkste economische pijler van Aruba. De economische impact van het toerisme groeide volgens de Centrale Bank in het eerste kwartaal van dit jaar met 2,9 procent naar 797,3 miljoen florin.

Amigoe 11-10-14: Valero treft voorbereidingen ontmanteling raffinaderij

SAN NICOLAS/SAN ANTONIO — Olieraffinaderij Valero in San Nicolas wordt volgend jaar mogelijk ontmanteld. "Valero neemt maatregelen om zich voor te bereiden op die mogelijkheid."

Dat zegt woordvoerder Bill Day desgevraagd tegen *Amigoe*. Er blijkt een afspraak te zijn tussen Valero en de regering, dat tot ontmanteling moet worden overgegaan, wanneer binnen 3 jaar na de definitieve sluiting nog geen koper is gevonden. "Het doel is echter nog steeds om een koper te vinden", benadrukt Day.

Nadat de raffinaderij in 2009 al een keer werd stilgelegd, stopte begin 2012 de raffinage van olie definitief. De raffinaderij is daarna alleen nog in gebruik voor brandstofoverslag. Momenteel werken ongeveer 100 personen voor Valero op het raffinaderijterrein. Halverwege dit jaar sprak *Amigoe* al met Day over de ontmanteling. Toen wilde hij er niets over zeggen, alleen dat 'alle opties nog open staan, inclusief de verkoop'. Nu stelt hij echter dat er 'stappen ondernomen worden' om volgend jaar de raffinaderij te ontmantelen wanneer er nog steeds geen koper is. Day wijst erop dat de brandstofoverslag los staat van het raffinaderijterrein en niet wordt beïnvloed door eventuele ontmanteling.

Volgens nieuwssite NoticiaCla is het bedrijf Arcadis ingeschakeld om Valero te helpen bij de aanbesteding van het ontmantelingsproject. De ontmanteling zou drie jaar in beslag nemen. Geïnteresseerde bedrijven hebben tot 27 oktober om zich aan te melden. Het is niet bekend gemaakt hoeveel de ontmanteling gaat kosten.

In juli werd bekend dat het Amerikaanse bedrijf Valero Energy Corporation 63 miljoen dollar verlies afschreef in verband met de sluiting van de raffinaderij op Aruba en andere hieraan gerelateerde verplichtingen. Dat liet het bedrijf weten bij de bekendmaking van de tweede kwartaalcijfers. Die cijfers waren verder positief. In het tweede kwartaal van dit jaar maakte Valero een nettowinst van 651 miljoen dollar, 188 miljoen dollar meer dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar.

Amigoe 21-10-14: 'Ministers moeten vergunning Bahia snel regelen'

SAN NICOLAS — Eigenaar Pablo Piñero van hotelketen Bahia Principe wil in februari 2015 van start met de bouw van hun nieuwe hotel in Seroe Colorado. "Nu moeten de ministers voor ons aan de slag om de vergunning snel rond te krijgen, zodat we in februari het hotel kunnen gaan bouwen." Dat zei Piñero afgelopen donderdag na ondertekening van een memorandum of understanding (MOU) met de Arubaanse regering.

Piñero wil vaart zetten achter de bouw. 'Het enige' waar hij dan ook om vraagt, is dus om de vergunning snel te regelen. Anderhalf jaar na de start van de bouw moet het hotel openen voor de eerste gasten, aldus Piñero. Toerisme-minister Otmar Oduber (AVP) neemt een slag om de arm en hoopt dat de bouw in februari of maart van start kan.

Normaal gesproken wordt een dergelijke overeenkomst in de vergaderzaal van de Ministerraad ondertekend. Voor de gelegenheid vond minister Oduber het echter gepast om dit 'historische moment' in San Nicolas te laten plaatsvinden en wel tijdens het wekelijkse Carubbian Festival. Na de ondertekening voegden vertegenwoordigers van de regering en de hotelketen zich dan ook in het feestgedruis.

De eerste fase is de bouw van een hotel met 350 kamers en een winkelcentrum met plek voor 20 winkels. Met deze fase is een investering gemoeid van 80 tot 100 miljoen dollar, aldus de Toerisme-minister. De tweede, nog optionele fase, gaat om uitbreiding van het hotel met nog eens 200 kamers. Uiteindelijk verwacht de hotelketen op Aruba plek te bieden aan ruim 1000 werknemers. Het all-inclusive hotel wordt naar eigen zeggen een vijfsterrenconcept van de hotelketen genaamd Bahia Principe Don Pablo Collection. In totaal exploiteert de hotelketen 20 resorts in de Cariben.

Amigoe 23-10-14: Aruba 4e op duurzaamheidsranglijst Cariben

ORANJESTAD — Aruba staat op de vierde plaats in de duurzaamheidsranglijst van landen in de Cariben. Dit blijkt uit onderzoek door accountants- en consultancybureau PriceWaterhouseCoopers (PwC) onder eilanden met een vergelijkbaar bruto binnenlands product (bbp) per capita. Aruba sluit aan achter de Kaaimaneilanden, Bonaire en St Kitts & Nevis.

Enkele resultaten van het onderzoek werden gisteren op de eerste dag van conferentie Green Aruba/Europe Meets the Americas gepresenteerd. Het onderzoek richtte zich op de volgende milieugebieden: land, klimaat, oceaan, waterverbruik, energie en afval. Volgens PwC is het opvallend dat geen van de eilanden op elk punt consistent scoort. "Waar een eiland hoog scoort op de ene indicator, scoorde hij laag op de andere. Dit geldt ook voor Aruba." Verbeteringen moeten vooral gezocht worden in de bescherming van land en zee en het energieverbruik. "Aruba moet zich niet alleen focussen op duurzame energie." PwC adviseert een 'integraal wettelijk raamwerk' te maken die alle aspecten van duurzaamheid meeneemt.

Doel van onderzoek

De presentatie gisteren werd gegeven door PwC-manager Abel Scholtens. Hij legt het doel van het onderzoek en de presentatie uit: “Met veel gebabbel rond duurzaamheid op Aruba, wilde PwC graag weten hoe duurzaam Aruba nu daadwerkelijk is. Hoe zou Aruba scoren als je het eiland vergelijkt met andere eilanden in het Caribisch gebied?” Op basis van bbp per capita (een indicatie van welvaart) werden de volgende eilanden geselecteerd: Bahama’s, Barbados, Bonaire, Kaaimaneilanden, Curaçao, Puerto Rico, Trinidad & Tobago, St Kitts & Nevis, en St. Maarten. PwC heeft alleen milieuaspecten van duurzaamheid meegenomen in hun onderzoek. Ze gebruikten een theoretisch kader van vorige vergelijkbare onderzoeken van de Verenigde Naties & Eurostat. Acht indicatoren werden gebruikt en ingedeeld in zes milieugebieden. Scholtens vertelt in zijn gesprek met Amigoe dat energie bijvoorbeeld beoordeeld is op productie (van duurzame energie) en verbruik. Ook afval is beoordeeld op twee punten, zijnde productie en de mate van recycling. Bij het milieugebied ‘ocean’ is vooral gekeken naar de bescherming van bijvoorbeeld koraalriffen.

Rapport

PwC werkt op dit moment aan een rapport naar aanleiding van het onderzoek en verwacht deze op korte termijn te publiceren. In de algemene ranglijst staat Aruba dus vierde, voor Curaçao, Bahama’s, Puerto Rico, Barbados, St. Maarten en Trinidad & Tobago.

Amigoe 24-10-14: Vrijwel al het vuilnis in gas voor elektriciteitsproductie

ORANJESTAD — “Alle afval van Aruba kan worden verbrand en omgezet in biogas”, sprak Oslin Boekhoudt, directeur van Water-en Elektriciteitsbedrijf (WEB) gisteravond tijdens de inauguratie van de Waste to Power installatie van vuilverwerkingsbedrijf Ecotech. Het bedrijf kan vrijwel al het vuilnis van Aruba aan en heeft nog 20 procent eventuele overcapaciteit voor toename van de hoeveelheid afval. “De eerste in de Cariben en Zuid-Amerika”, meldt de trotse directeur van vuilverwerkingsbedrijf Ecotech, Freddy Kelkboom.

Met de installatie van Ecotech, die nu in de afrondende testfase zit, wordt nog voor het einde van het jaar officiële levering van biogas aan WEB een feit. Dat gas komt van verbrand afval. Er worden twee vliegen in één klap geslagen: het is goed voor het milieu en het verlaagt de afhankelijkheid van zware stookolie en daarmee ook de schommelende energieprijzen. “We hebben de eerste Waste to Energy installatie in de Cariben en Zuid-Amerika. Na 4,5 jaar werken aan dit proces zien we nu het resultaat. We kijken uit naar een afstraling naar andere landen in de regio zodat duurzaamheid op de kaart komt. Aruba kan een toonbeeld in de regio zijn”, aldus Kelkboom.

2,5 kilometer pijpleiding

WEB-directeur Boekhoudt legt in zijn toespraak uit dat alle afval van Aruba plus een overcapaciteit van 20 procent verwerkt kan worden. “Voor het transport van het gas is een pijpleiding van tien inch dik en 2,5 kilometer lang aangelegd die ten zuiden van Barcadera, waar Ecotech ligt, tot WEB loopt. Eén boiler van WEB wordt aangepast zodat deze ook op alternatieve brandstof kan draaien en er is een Low BTU gasmotor geïnstalleerd die 2 megawatt energie produceert. De thermale efficiency daarvan is 30 procent.” In de toekomst wil het bedrijf de productie uitbreiden naar 8 megawatt. Aruba verbruikt dagelijks 100 megawatt, aldus de directeur. “De uitdagingen waarvoor een klein eiland als Aruba staat, zoals isolatie en kleinschaligheid, dwingen tot zelfvoorziening in energie en water. Efficiency en duurzaamheid zijn daarbij een must.”

Innovatie

De reden dat Ecotech deze installatie aankocht is dat zij een stap willen maken op het gebied van duurzaamheid en innovatie. Samenwerking met een gelijkgestemde partner is daarbij essentieel en WEB is volgens hen de geschikte kandidaat. “WEB heeft sinds 2006 al haar gebruik van stookolie teruggebracht met 40 procent. Wij houden ons bezig met wind- en zonne-energie en in 2001 benaderde Ecotech ons met dit plan”, volgens

Boekhoudt. Na een gezamenlijk bezoek aan een Waste to Power installatie in een ander land werd de samenwerking gestart. In 2013 is tijdens de Europe Meets America conferentie een Letter of Intent tussen beide partijen getekend, in december dat jaar ging het project van start.

Tijdens de inauguratie gisteravond kregen de aanwezigen een rondleiding en uitleg van de installatie. Kelkboom vertelde dagblad *Bon Dia* dat niet al het afval meekan, ijzer en aluminium worden eerst gescheiden. Ook glas, steen en zand zijn niet brandbaar. Hout, papier en plastic gaan wel mee en worden tot een compacte substantie gevormd. Deze scheidt bij verhitting het gas af dat via de buizen naar WEB leidt. Daar moet het wel nog geschoond worden om het te kunnen gebruiken. Kelkboom hoopt op een samenwerking met vuilverwerkingsbedrijf Serlimar dat nu nog zijn afval op de overvolle vuilstort Parkietenbos stort.

Amigoe 31-10-14: 13 miljoen euro voor start Green Faculty

ORANJESTAD — De Green Faculty van de Universiteit van Aruba lijkt realiteit te worden. Rector Glenn Thodé kondigde recent aan dat het European Development Fund 13 miljoen euro heeft toegezegd ter ontwikkeling van de nieuwe faculteit.

Dit nieuws bracht Thodé tijdens de conferentie Green Aruba - Where Europe Meets the Americas die vorige week plaatsvond. "Het geld staat nog niet op onze bankrekening, maar de toezegging is er en, mits wij aan bepaalde voorwaarden voldoen, zal de faculteit begin 2016 realiteit worden." Volgens commercieel directeur Patrick Arens is men druk bezig met de invulling van het programma van de Green Faculty. "Iedere dag komen we een stap dichterbij." Om de faculteit aantrekkelijk te maken, denkt men aan het aanbod van korte programma's in de vorm van 'Summer & Winter Schools'. Participatie van bijvoorbeeld Water- en Electriciteitsbedrijf WEB is een onderdeel van de faculteit die studenten uit de hele regio wil aantrekken. Ook is de Green Faculty voornemens om nascholing op technisch gebied aan professionals te geven. "Cursussen en trainingen om de kennis en het niveau op peil te houden", aldus Arens. Als derde component is er de reguliere bachelor-opleiding op het gebied van duurzame technologie. Hierbij werkt de universiteit samen met de University of South Carolina en de universiteit van Utrecht. De eerste twee jaar worden hier gevolgd, daarna gaat de studie verder bij één van deze twee universiteiten. Het komende anderhalf jaar werkt de universiteit aan de invulling van de faculteit en wanneer het toegezegde fonds begin 2016 binnen is, kan dan gestart worden, aldus Thodé.

Amigoe 31-10-14: Zonnepanelen op alle schooldaken

ORANJESTAD — Om Aruba in 2020 qua stroomvoorziening onafhankelijk te laten zijn van fossiele brandstoffen moet nog heel wat gebeuren. Vorige week, tijdens de Green Conference is hiertoe een adviesraad opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van TNO, Carbon War Room, WEB, Elmar, Utilities, het ministerie van Energie en premier Mike Eman. Een van de plannen is om alle schooldaken te voorzien van zonnepanelen.

Volgens de premier heeft studie uitgewezen dat er ruimte is om de hoeveelheid zonnepanelen fors uit te breiden, zonder noodzaak voor dure investeringen. Hij stelt dat er ruimte is om tot 6 procent extra zonne-energie aan het stroomnet toe te voegen. Experts van het water- en energiebedrijf zijn benaderd om het project op te zetten. Premier Eman denkt dat zonnepanelen op de daken van scholen een win-win oplevert. Niet alleen kunnen de scholen op deze manier hun eigen airco's voorzien van stroom, maar ook extra opgewekte stroom verkopen aan Elmar. Het is de bedoeling om in 2016 de grens van 50 procent duurzaam opgewekte energie te passeren. Volgens de premier gaat dat lukken met het windmolenpark op Vader Piet, het zonnepark op de luchthaven en de waste to energie fabriek van Ecotech. De uitdaging is de laatste 50 procent. Eman wil wel dat deze 50 procent in handen komt van de nutsbedrijven en niet, zoals de eerste 50 procent, in private handen.